

Melkveehouder Aleid Blitterswijk: 'Zuivelproduct is resultaat van visie, liefde en passie voor koeien en duurzame oplossingen'

Uut Hooi-kaas is kroon op pionierswerk

Het begon in 2015 op het bedrijf van Aleid Blitterswijk in Werkhoven met het project 'Zo groen als gras'. Het resulteerde deze zomer in de lancering van een bijzonder zuivelproduct: 'Uut Hooi', een lekkere en gezonde kaas, gemaakt van melk van koeien die bijna alleen maar vers en gedroogd gras te eten krijgen.

Kaashandelaar Kees Verburg, veevoerspecialist Henri van Ittersum, adviseur Wim de Hoop... Ze waren er allemaal bij toen de Utrechtse gedeputeerde Hanke Bruins Slot op 8 juni in de CO₂-neutrale hooischuur van Blitterswijk de eerste Uut Hooi-kaas aansneed. 'Het is geen onemanshow', benadrukt de veehouder keer op keer. 'In mijn eentje was ik nooit zover gekomen.' Dat neemt niet weg dat er alom waardeering is voor de lef en het ondernemerschap van Blitterswijk, die ook aardappelen teelt en vermarkt onder de naam 'Rijnveld Pieper'. 'Achter deze kaas schuilt een jarenlange visie, gevormd door liefde en passie voor koeien en duurzame oplossingen', valt te lezen in een folder waarin

de kwaliteiten van de Uut Hooi-kaas worden aangeprezen. 'De hooikaas zorgt voor een nieuw verdienmodel voor een extensief, grondgebonden bedrijf als dit', legt de veehouder uit. 'Letterlijk en figuurlijk is de kringloop daarmee rond. Zover was het in 2015 nog lang niet, toen we begonnen. Met "Zo groen als gras" wilden we in de eerste plaats jaarrond zo veel mogelijk vers gras en zo weinig mogelijk krachtvoer aan de koeien voeren.'

Stabiël rantsoen

'Maar dan wel met behoud van een gezonde bodem en gezonde koeien', voegt Wim de Hoop van Kenniscentrum voor Groene Groei (KCGG) eraan toe. 'Als "Zo groen als gras" iets heeft aangetoond, dan is het dat vers gras heel goed de hoofdmoot kan zijn van een stabiel rantsoen. Het is wel zaak te anticiperen op schommelingen in de kwaliteit van het gras. Dat kan door twee keer per dag het ureumgehalte in de melk te meten en aan de hand daarvan de hoeveelheid eiwit in het rantsoen aan te passen.' Met behulp van een aangepaste opraapwagen en geadviseerd door De Hoop, leerde Blitterswijk hoe hij de kwaliteit van het verse gras jaarrond zo hoog en constant mogelijk kan houden. Onder andere door via gerichtere bemesting meer aandacht te besteden aan de bodemkwaliteit én door binnen het dagelijkse rantsoen vers gras van verschillende maaidata en dus kwaliteiten te mixen. 'In het verlengde daarvan gingen we op zoek naar een alternatief voor kuilgras', blijkt de

Aleid Blitterswijk (links) en Wim de Hoop poseren voor de aangepaste opraapwagen, die is voorzien van reclame voor Uut Hooi-kaas.

KCGG-adviseur terug. 'Bij inkuilen gaat nogal wat kwaliteit verloren en het past vaak minder goed bij vers gras. Bovendien is de opname minder, wat vaak wordt gecompenseerd met krachtvoer.'

Hooischuur 2.0

Het alternatief voor kuilgras werd... hooi dan wel gedroogd gras (zie ook pagina 5). In het verlengde daarvan kwamen Blitterswijk en zijn adviseurs op het idee om de meerwaarde van de 'hooimelk' te gelden te maken, in de vorm van smakelijke, smeuge én gezonde Uut Hooi-kaas. De twee varianten, die de veehouder elders laat produceren, worden door Kaasgroothandel De Groot-Verburg in de markt gezet. 'Zowel kaaswinkels als consumenten zijn enthousiast. Van de melkproductie gaat zo'n zestig procent naar de kaasmaker, maar afgaande op het aantal nabestellingen zou dat weleens flink kunnen oplopen.'

Sleutelwoord: gras

Daarmee is de Uut Hooi-kaas het voorlopige hoogtepunt van een succesverhaal, dat wat Blitterswijk betreft navolging verdient. 'Hopelijk komt er een moment waarop de melkproductie op mijn bedrijf niet meer voldoende is om aan de vraag naar Uut Hooi-kaas te voldoen', blikt de veehouder vooruit. 'Andere veehouders zijn dan welkom om zich aan te sluiten, zeker als we ook nog andere producten op de markt gaan brengen. Uut Hooi-ijs of Uut Hooi-rundvlees bijvoorbeeld.' De Hoop: 'Los daarvan kunnen andere grondgebonden melkveebedrijven hun voordeel doen met het pionierswerk dat de afgelopen jaren op dit voorbeeldbedrijf is verricht. Gras is daarbij het sleutelwoord, vers en gedroogd. Een forse verhoging van het aandeel gras in het rantsoen kan op een extensief bedrijf hand in hand gaan met gezonde koeien, een gezonde bodem, een gezonde kringloop en een gezond verdienmodel.'

Aanjager in vogelvlucht

- ≡ Bijeenkomsten Collectief Utrecht Oost ondanks corona
- ≡ Duurzaam bedrijfsplan vol praktische handvatten
- ≡ Innovatief weerstation meet meer dan het weer
- ≡ Mechanisatiebedrijf introduceert nieuwe machines
- ≡ Volop activiteiten in de Foodvalley
- ≡ Boeren met een hoge grondwaterstand

Duurzaam bodem- en watergebruik mogelijk maken

Op 30 september ben ik gestart als Heemraad bij Waterschap Vallei en Veluwe. De komende jaren ga ik met volle overgave aan de slag met al de uitdagingen die er liggen in ons werkgebied. De ambities richting de toekomst zijn groot en veel van de thema's komen via water bij elkaar. De manier waarop we omgaan met ons gebied staat onder druk. De stapeling van functies in het gebied vraagt om fundamentele keuzes. Niet alles kan overal en op sommige plekken moeten we functies slim met elkaar verbinden. Water speelt hierin een cruciale rol. Door mijn achtergrond als agrarisch ondernemer en mijn bestuurlijke ervaring

bij LTO kijk ik uiteraard met bijzondere belangstelling naar de opgaven voor de agrarische sector. Net als alle gebruikers van het gebied hebben boeren te maken met de extremen van het weer. En door een aantal droge jaren op rij neemt de urgentie tot structurele maatregelen toe. We moeten deze periodes van droog en nat met elkaar zien te verbinden. Dit betekent dat we het water dat valt moeten vasthouden, zoveel mogelijk in de grond laten infiltreren en gedoseerd weer loslaten. Dat vraagt om keuzes in de inrichting van ons gebied en in het gebruik. Daarin hebben we elkaar nodig, dat gesprek tussen alle partijen wil ik graag

de komende jaren in goede banen leiden en tot keuzes en acties komen. Ik wil vanuit mijn rol als Heemraad graag werken aan structurele oplossingen die een duurzaam bodem- en watergebruik mogelijk maken. Ik luister daarbij naar ieders knelpunten en daag u uit om onderdeel te zijn van de puzzel die we met elkaar moeten leggen.

Henk Veldhuizen,
Heemraad Waterschap Veluwe en Vallei

Natuurinclusief boeren wint steeds meer terrein

Collectief Utrecht Oost laat zich niet uit het veld slaan door corona

De folders lagen half maart klaar en een serie startbijeenkomsten was gepland: niets leek een succesvolle start van het project 'Natuurinclusief boeren in Utrecht-Oost' in de weg staan. De intelligente lockdown die voortvloeide uit de coronapandemie, zorgde echter voor wekenlang uitstel. Daar is geen afstel van gekomen, verzekert coördinator Hans Veurink van Collectief Utrecht Oost.

De vertraagde start van het project 'Natuurinclusief boeren in Utrecht-Oost' is ongetwijfeld herkenbaar voor alle andere organisaties, studieclubs en werkgroepen die in dit nummer van *Aanjager* aan bod komen. 'De folders liggen hier nog steeds, ze zijn nooit verstuurd', verzucht Veurink. Tot zover het slechte nieuws, want Collectief Utrecht Oost dat in het oosten van de provincie met bijna dertig beheerpakketten het agrarisch natuur- en landschapsbeheer in goede banen leidt, ging niet bij de pakken neerzitten. 'Zodra het kon hebben we alsnog een paar informatiebijeenkomsten gehouden, zij het veel kleinschaliger en uiteraard coronaproof', vertelt Veurink. 'Daarna zijn we van start gegaan met een aantal cursussen in de zomer. Die liepen verrassend goed.'

Doel: kennisoverdracht

Het werkgebied van het Collectief Utrecht-Oost omvat de Utrechtse Heuvelrug, de Gelderse Vallei, het Binnenveld, het Noorderpark en het Kromme Rijngebied. Het collectief is behoorlijk actief en staat open voor projecten en activiteiten die verder gaan dan de kerntaken natuur- en landschapsbeheer. Zo werd invulling gegeven aan de subsidieregeling 'Regionaal Partnerschap voor Water en Bodem' van twee

waterschappen en meegewerkt aan een project dat agrarische bedrijven aan een bedrijfsnatuurplan moet helpen. Daarnaast neemt het collectief deel aan een pilotproject in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouw Beleid (GLB), waarin het accent meer zal komen te liggen op maatschappelijk ondernemerschap. Veurink: 'Met het project "Natuurinclusief boeren in Utrecht-Oost" richten we ons niet alleen op onze eigen leden, die door beheerpakketten af te sluiten uiteraard al ervaring hebben met natuurinclusief boeren. Het gaat vooral om kennisoverdracht naar onze eigen leden, maar zeker ook richting agrariërs die niet bij het collectief zijn aangesloten.'

Kruidenrijk grasland

Veurink is tevreden over de belangstelling voor de workshops, cursussen, trainingen en veldwerkplaatsen die het collectief onder de noemer 'natuurinclusieve landbouw' tot eind 2021 kan aanbieden. 'Een veldwerkplaats is een eenmalige bijeenkomst waarbij een boer of tuinder in korte tijd veel leert over een bepaald onderwerp. Op 16 september vond er bijvoorbeeld één plaats over agroforestry. Er kwamen vijftien veehouders op af die benieuwd waren of de notenteelt

Deelnemers aan de cursus over kruidenrijk grasland bekijken op het bedrijf van Art Wolleswinkel de strokenfrees.

interessant is voor hun bedrijfsvoering.' Tijdens de cursussen die het collectief in het kader van het project 'Natuurinclusieve landbouw in Utrecht-Oost' aanbiedt, kunnen de deelnemers meer de diepte in gaan over onderwerpen als duurzaam bodembeheer, beheer en onderhoud van hoogstamboomgaarden en kruidenrijk grasland. Veurink: 'Stuk voor stuk blijken de cursussen in een behoefte te voorzien. Voor de cursus 'Kruidenrijk grasland' die uit drie bijeenkomsten bestaat, moesten we zelfs een vierde cursusgroep optuigen omdat er te veel deelnemers waren.'

Demonstratie strokenfrees

De eerste van de drie cursusbijeenkomsten over kruidenrijk grasland werd ge-

combineerd met de demonstratie van een strokenfrees. In de Kromme Rijnstreek waren vier veehouders zo enthousiast, dat ze de machine een dag langer lieten blijven om enkele percelen door te zaaien met een kruidenmengsel. Veurink: 'Mooier kan natuurlijk niet. Op deze manier hopen we dat veel meer agrariërs naar aanleiding van het project natuurinclusieve elementen gaan integreren in hun bedrijfsvoering.'

Het project 'Natuurinclusief boeren in Utrecht Oost' wordt mede mogelijk gemaakt door de provincie Utrecht en het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (POP3).

Nieuwe duurzame stal met meer koecomfort heeft Europees tintje

De koeien lopen de gedroogde mest – die als diepstrooisel wordt gebruikt – iets te snel uit de box. Dat is een verbeterpunt. Maar verder kan veehouder Gerard Nelis ook na enig aandringen geen kinderziektes bedenken bij de nieuwe stal die vorig jaar kon worden gebouwd met een Europese POP3-subsidie via de provincie Utrecht.

Samen met zijn vrouw Agnes en zoon Arjan heeft Gerard Nelis in Baambrugge een melkveebedrijf met 120 melkkoeien en 70 stuks jongvee. Voor de bouw van een nieuwe ligboxenstal werd met succes een beroep gedaan op de POP3-subsidieregeling 'Fysieke investeringen'. De stal maakt 'Hoop op Zegen', zoals het bedrijf heet, namelijk niet alleen klaar voor de toekomst, maar geeft de koeien meer comfort en verbetert de duurzaamheid van de bedrijfsvoering. 'Door het dak te

isoleren, blijft het op warme dagen veel koeler in de stal die aan één kant open is', legt Nelis uit. 'Mede dankzij ventilatoren kunnen we het klimaat veel beter regelen in de stal, die een stuk breder en langer is dan de vorige. De koeien hebben daardoor meer ruimte en voor ons is het veel prettiger werken.'

Grotere mestopslagcapaciteit

De POP3-regeling voorziet in 40 procent van de investering, waarvan de provincie en de Europese Unie elk de helft voor hun rekening nemen. Nelis investeerde ook in een grotere mestopslagcapaciteit, een mestscheider die onder andere voor de gedroogde mest in de boxen zorgt en een mestrobot die de paden schoonhoudt en de ammoniakuitstoot verlaagt. Agrarisch natuurbeheer maakte al deel uit van de bedrijfsvoering, die dit jaar nog duurzamer moet worden door zonnepanelen op

het staldak te leggen. 'Ergieneutraal is het streven', blikt Nelis vooruit. 'We hebben ook vergevorderde plannen voor een melkrobot. De energie die daarvoor nodig is, zal in ieder geval worden opgewekt door de zonnepanelen.'

De nieuwe stal van Agnes en Gerard Nelis biedt de koeien meer comfort en is duurzamer, en kwam daardoor in aanmerking voor de POP3-subsidie.

Biologisch melkgeitenhouder Levi de Lange wil zo veel mogelijk vers gras voeren

In 'duurzaam bedrijfsplan' voor Boerderij Zuylestein ligt nadruk op bodembeheer

Omdat hij zijn bodembeheer wilde verduurzamen, liet biologisch melkgeitenhouder Levi de Lange in Leersum een 'duurzaam bedrijfsplan' opstellen. De nadruk lag daarin op bodembeheer, dat de veehouder de komende jaren wil optimaliseren.

Voor ze met het bedrijf begonnen, had zowel Levi als zijn vrouw Lisette op een andere geitenhouderij gewerkt. 'Toen we in 2014 plannen begonnen te maken voor de overname van het toenmalige bedrijf met vleesvee en schapen, was onze eerste gedachte dan ook: géén geiten', lacht hij. 'Maar omdat je er geen productie- en fosfaatrechten voor nodig hebt, zijn we toch die kant op gegaan. En tot dusver hebben we er geen spijt van gekregen.' De 400 melkgeiten worden twee keer per dag gemolken en zijn daarbij gemiddeld goed voor 2,5 tot 3 liter melk per dag, die wordt vermarkt via de Organic Goatmilk Coöperatie. De Lange koos voor een biologische bedrijfsvoering, dus zonder kunstmest en chemische middelen. Hij is een groot voorstander van beweiden, dus als het even kan zet hij het hek naar de huis-kavel open. 'Maar echte grazers zijn het niet en geiten haten regen, dus ze staan relatief veel binnen in de vrijloopstal. Daar krijgen ze een rantsoen dat vooral uit vers gras bestaat, aangevuld met geperste brokken die deels van najaarsgras worden gemaakt.'

Nieuwe stal

Levi de Lange: 'De tot geitenstal omgebouwde koeienstal laat vooral in het voor- en najaar wat licht, lucht en ruimte betreft te wensen over. Zodra de vergunning rond is willen we de huidige stal vervangen door

een nieuw, groter en diervriendelijker exemplaar, met ruimte voor 800 geiten.' Met zijn biologische bedrijfsvoering streeft De Lange naar een kringloop die zo veel mogelijk gesloten is. 'Het klinkt vreemd, maar de melk die we produceren is in feite een lek in de kringloop. Daar kan ik weinig aan doen. Aan een bedrijfsmiddel als de bodem wel. Het 'duurzaam bedrijfsplan' dat ik heb laten opstellen, beschouw ik daarom ook als een soort tienjarenplan voor de 30 hectare grond waarop ik boer. Uitgangspunt was: hoe kan ik zo veel mogelijk vers gras en ruwvoer van het eigen land halen, zonder dat het ten koste gaat van zaken als de bodemvruchtbaarheid, het organischestofgehalte en de vastlegging van CO₂ in de bodem.'

Grote uitdaging

Complicerende factor is dat De Lange boert in het overgangsgebied tussen de Nederrijn en de Utrechtse Heuvelrug en er dus geen sprake is van één uniforme grondsoort. 'Dat maakt de uitdaging alleen maar groter. Uit bodemanalyses is bijvoorbeeld gebleken dat er een paar storende lagen in de bodem zitten, die ik met een graslandwoeler ga proberen op te heffen.' Met het duurzaam bedrijfsplan kan hij nog meer werk maken van goed bodembeheer, dat ook op Boerderij Zuylestein de afgelopen jaren steeds belangrijker is geworden.

Levi de Lange in de geitenstal, die hij op termijn wil vervangen door een groter en specifiek op geiten toegesneden exemplaar.

'Ik zaai al gras/klavermengsels en bekalk de grond, om de bodem-pH te verhogen en de bodemvruchtbaarheid te verbeteren. Ook deze zomer is weer gebleken hoe belangrijk een goede waterhuishouding is.

Ik kan hier gelukkig beregenen, maar ga zeker ook door met het uitrijden van vaste mest. Dat is goed voor het organischestofgehalte en daarmee ook het vochtvasthoudend vermogen van de bodem.'

Over Boerderij Zuylestein

Met zijn vrouw Lisette is Levi de Lange de derde generatie op Boerderij Zuylestein, die naast het fraaie Landgoed Zuylestein in Leersum ligt. Zijn opa en oma begonnen er in 1966 met melkkoeien, zijn vader Henk en moeder Saskia namen het bedrijf in 1987 over en besloten in 2002 om het melkquotum te verkopen en vleesvee te gaan houden. Voor het zover was overleed Henk na een kort ziekbed en kwam de bedrijfsvoering op een heel laag pitje te staan. Samen met Saskia bliezen Levi en Lisette het bedrijf in 2016 nieuw leven in als melkgeitenhouderij met 520 geiten waarvan 400 melkgeiten.

'Duurzame bedrijfsplannen' bewijzen hun waarde

In het kader van het trajectplan 'Duurzame Landbouw met Natuur', zijn de afgelopen maanden de eerste boeren en tuinders in Utrecht geholpen aan een 'duurzaam bedrijfsplan'. Volgens projectcoördinator Sjoerd Pietersen van LTO Noord bewijst de laagdrempelige aanpak zijn waarde.

'Heb je een concrete vraag over jouw bedrijfsvoering en hoe kunnen we je daarbij helpen? Dat is het uitgangspunt van ieder duurzaam bedrijfsplan, dat de kennis over duurzame landbouwmaatregelen moet omzetten in praktische handvatten voor het bedrijf in kwestie.' Boeren en tuinders waarderen volgens Pietersen de onafhankelijke insteek van het rapport. 'Het enige belang dat erachter zit is het duurzamer en toekomstbestendiger maken van agrarische bedrijven. Een vraag als "hoe kan ik meer gras van mijn eigen land aan mijn koeien voeren zodat ik minder krachtvoer hoef te kopen?" leidt niet tot wetenschappelijk onderzoek met een lijvig rapport als resultaat, maar tot praktische adviezen waar een boer echt mee vooruit kan.'

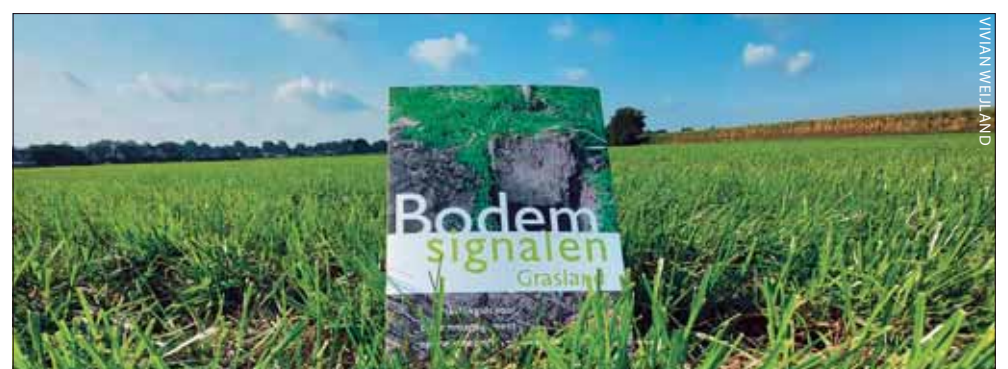
De advisering is integraal: met vaak één vraag als startpunt worden oplossingen aangereikt die de hele bedrijfsvoering bestrijken. 'Een conclusie kan ook zijn dat een agrariër goed bezig is en eigenlijk al voorop loopt op het gebied van bijvoorbeeld bodembeheer of biodiversiteit. Het duurzame bedrijfsplan is daar dan een bevestiging van, waarbij er meestal nog wel het een en ander valt te finetunen.'

Tot dusver zijn ongeveer vijftien duurzame bedrijfsplannen gemaakt, maar Pietersen verwacht dat dat aantal in het najaar snel zal oplopen. 'Corona zorgde voor een vertraagde start en daarna begon de voorjaarsdrukte. De belangstelling is echter groot.' Daarnaast bestaat het trajectplan uit nog twee deelprojecten: 'Monitoring' en 'Groene contour'. Het trajectplan is een brede samenwerking tussen landbouw- en natuurorganisaties als LTO Noord, agrarische collectieven, de Natuur en Milieufederatie en Landschap Erfgoed Utrecht. De waterschappen en de provincie Utrecht zorgen voor financiële ondersteuning. Meer informatie: www.lami.nl/dlmn

Hoe houd je de bodem gezond?

Het klinkt simpel, en zo is het ook: de basis van landbouw is de bodem. Maar hoe kom je erachter met welke bodem je te maken hebt en hoe houd je deze bodem gezond? Nick van Eekeren, schrijver van het boek Bodemsignalen – Grasland, gaf tijdens een online bijeenkomst op 22 september antwoord op deze vragen. De bijeenkomst werd georganiseerd door Utrechtse landbouw- en natuurorganisaties en was de eerste van de webinarreeks 'Laat de natuur

het werk doen' van het Trajectplan Duurzame Landbouw met Natuur. Vanuit LaMi zijn deze zomer op diverse bijeenkomsten over bodembeheer gratis boeken Bodemsignalen aan de deelnemers verstrekt. Er volgen bijeenkomsten over kruidenrijk grasland en voedselbossen. De laatste vindt plaats op woensdag 9 december. Meer informatie, terugkijken en aanmelden: www.lami.nl/dlmn

Utrechtse fruittelers lopen voorop met Mety² Solar-weerstation

Minder watergebruik in fruitteelt door meten van grondvochtgehalte

Terwijl om hem heen de appeloogst in volle gang is, checkt fruitteler Cornelis Uijtewaal in 't Goy op zijn smartphone de metingen van grondvochtgehalte en grondwaterstand die het weerstation in de boomgaard continu doet. Dankzij die innovatie kan hij de watergift verder optimaliseren.

Bij onder andere de schurftbestrijding maakte Uijtewaal al jaren gebruik van een weerstation, maar dat was nog niet uitgerust met ondergrondse sensoren die het grondvocht meten. Dankzij een POP3-subsidie voor de Stichting Begeleiding Utrechtse Fruitteelt (BUF), beschikken hij en acht Utrechtse collega's sinds afgelopen zomer over de nieuwste en meest innovatieve versie: de Mety² Solar. 'Omdat het weerstation van een zonnepaneel is voorzien, is geen aansluiting op het elektriciteitsnet meer nodig. De data die worden verzameld, kan ik dankzij een gebruiksvriendelijke app bovendien aflezen op mijn smartphone.'

Met de omschrijving 'weerstation' wordt de Mety² Solar tekortgedaan: in tweevoud worden neerslag, temperatuur, luchtvochtigheid en bladnat gemeten en daarnaast nu ook de grondwaterstand en het grondvochtgehalte. 'Voorheen kneep of groef je wat in de grond om daar een indruk van te krijgen', legt Uijtewaal uit. 'En je lette op de bomen, maar als je daaraan merkte dat ze snakten naar water, was je natuurlijk al te laat. In de regel gaf je daardoor eerder te veel dan te weinig.' Het zestien hectare grote bedrijf is helemaal voorzien van druppelslangen, die de watergift al met ruim 70 procent hebben verminderd ten opzichte van bovengronds beregenen. 'Afgaande op mijn ervaringen in de eerste maanden, denk ik dat ik door het grondvochtgehalte te meten eerder begin met druppelen, maar ook eerder stop. Per saldo verwacht ik een verdere afname van de watergift en, in het verlengde daarvan, een verdere reductie van de uitspoeling van mineralen en middelen naar het oppervlaktewater.'

Klimaatverandering

De waterbesparing die de Utrechtse fruittelers realiseren met de Mety² Solar,

Het Mety² Solar-weerstation, met op de achtergrond fruitteler Cornelis Uijtewaal die op zijn smartphone de bijbehorende app bekijkt.

wordt overigens deels weer tenietgedaan door de klimaatverandering. Uijtewaal: 'De bovengrondse regeninstallatie gebruikte ik voorheen alleen

tegen nachtvorst, maar deze zomer heb ik negen keer beregend tegen de hitte. Midden op de dag, een paar uur, om te voorkomen dat de appels verbranden.'

Experimenteren met biochar

In het kader van het project Duurzame Fruitteelt in Utrecht (DUIT) gaat fruitteler Hans van der Wind dit najaar experimenteren met 'biochar'. 'Dat is een houtskoolachtige stof die ontstaat door biomassa, zoals het snoeihout, onder zuurstofloze omstandigheden te verhitten tot voorbij 350°C', legt projectleider Adri Streef van Delphy uit. 'Uit eerder onderzoek blijkt dat toediening van biochar in de bodem de bodemvruchtbaarheid vergroot, broeikasgasemissies uit de bodem vermindert en de koolstofvastlegging bevordert. De demo moet uitwijzen of dit ook inderdaad het geval is.' In DUIT-verband is ook een rekenprogramma ontwikkeld waarmee de koolstofkringlopen op fruitteeltbedrijven in beeld kunnen worden gebracht. Streef: 'Telers krijgen daardoor een goede indruk van de input en output van CO₂ op hun bedrijf en kunnen daar gericht op gaan sturen.' DUIT is een initiatief van enkele Utrechtse toeleveringsbedrijven, die de fruitteelt rendabeler en milieuvriendelijker willen maken door fruittelers in de praktijk en tijdens bijeenkomsten en workshops te laten zien dat investeren in productie op de lange termijn gaat lonen. Er is gekozen voor vier thema's: Precisie-teelt, Biologische Fruitteelt, Klimaatneutraal fruitteelt en Agroforestry. De uitvoering en organisatie van het project zijn in handen van Delphy. Het project wordt mogelijk gemaakt door bijdragen van de Europese Unie en de provincie Utrecht in het kader van het POP3-programma en heeft een looptijd van drie jaar.

Over het bedrijf

Het is bepaald niet de eerste keer dat Cornelis Uijtewaal in *Aanjager* staat, want de fruitteler schuwt het experiment niet en staat open voor innovaties die zijn bedrijfsvoering efficiënter en duurzamer maken. In 't Goy heeft hij een fruitteeltbedrijf met negen hectare appel (hoofdassen: Elstar, Jonagold en Goudreinet) en zes hectare peer (Conference).

Zoektocht naar meer bestuivers in fruit

In het kader van het project 'Bestuivingsmix fruitteelt voor klimaatadaptie', oogstten Gerjan Brouwer (Delphy) en Willemijn Cuijpers (Louis Bolk Instituut) op vrijdag 4 september op twee proefpercelen peren van het ras Sweet Sensation. Dit ras staat bekend om zijn moeilijke zetting.

Bij het project zijn momenteel zes fruittelers betrokken. 'De honingbij vliegt slechter onder koude omstandigheden, terwijl fruitbomen door de steeds zachtere winters eerder bloeien', legt Brouwer een link met de klimaatverandering. 'Het project moet uitwijzen of er door de metselbij in het voorjaar een betere bestuiving is. Op papier wel: deze wilde bijensoort vliegt al vanaf 8°C, terwijl de honingbij het dan nog laat afweten.' De metselbijen zijn afgelopen voorjaar voor het tweede jaar uitgezet op de fruitteeltbedrijven, in cocons die in nesthuizen worden geplaatst. Brouwer: 'Door de cocons in het najaar te oogsten en schoon te maken en 's winters onder geconditioneerde omstandigheden te bewaren,

kunnen ieder voorjaar bedrijfseigen cocons worden uitgezet. Het planten van blauwe druifjes zorgt ervoor dat de metselbijen voldoende voedsel hebben als de fruitbomen nog niet bloeien.'

Spin-off project

Een analyse van de geoogste peren moet uitwijzen of de metselbijen hun werk goed hebben gedaan. De kennis die in

het project wordt opgedaan, wordt onder fruittelers verspreid via het spin-off-project 'Bestuivingsmix en biodiversiteit in de boomgaard' waar ook POP3-subsidie voor is verkregen. Zowel in 2021 als in 2022 is er ruimte voor minimaal vijf nieuwe fruittelers binnen het project, dat wordt uitgevoerd door Delphy en het Louis Bolk Instituut. Meer info: g.brouwer@delphy.nl.

Gerjan Brouwer (achtergrond) en Willemijn Cuijpers oogsten de peren en verpakken ze in speciale zakken om te registreren welke peren van welke boom komen. De nesthuizen van de metselbijen op het fruitbedrijf.

Innovatief mechanisatiebedrijf kijkt letterlijk over grenzen heen

Nieuwe machines helpen veehouders om veel meer eiwit van eigen land te halen

Naast agrariërs en loonwerkers spelen mechanisatiebedrijven een belangrijke rol in het aanjagen van innovaties. Mechanisatiebedrijf Van Laar Techniek in Hoogland haalde eerst de 'GrassTech Grazer' naar Nederland en vervolgens een machine die alleen de maïskolven oogst om zo het eiwitgebruik van eigenland te verhogen.

Begrijp Van Laar niet verkeerd: de kortste weg van gras naar melk is de koe in de wei. 'Maar soms past dat niet in de bedrijfsvoering, bijvoorbeeld door een te kleine huiskavel. Beweiden gaat bovendien gepaard met vertrapping en vermesting.' Bij het voeren van zo veel mogelijk vers gemaaid gras, wat vooral op grondgebonden bedrijven aan populariteit wint, is daar geen sprake van. Maar aan de traditionele combinatie van een frontmaaier en opraapwagen kleven nadelen. 'Het is moeilijk om niet met de trekker over het net gemaaid gras te rijden,' geeft Van Laar als voorbeeld. 'Bovendien zorgt een opraapwagen ook voor vervuiling en beschadiging van het gras, met een grotere kans op broei en vermoezing als gevolg. Daarmee vergeleken werkt de uit Ierland afkomstige GrassTech Grazer heel eenvoudig en schoon. Omdat de maai-laadwagen naast het spoor van de tractor loopt, komt het gras niet in contact met de grond en de trekker. Op weg naar het voerhek heb je veel minder beweidings-, bewerkings- en conserveringsver-

liezen, met een veel grotere benutting van eiwit van eigen land als gevolg.'

Zomerstalvoeren

Door het zomerstalvoeren, zoals het voeren van vers gras wordt genoemd, wordt de eiwitbehoefte van de koe een groot deel van het jaar afgedekt. Voor de maanden waarin de voederwaarde van het gras te wensen overlaat en dus krachtvoer en/of maïs moet worden bijgevoerd, haalde de innovatieve ondernemer vanaf de Balkan een machine naar Nederland die alleen de maïskolven oogst. Van Laar: 'Daarin zit het zetmeel, niet in de stengels en het blad. Die blijven op het land achter, wat een positieve invloed heeft op het bodemleven. Uit onderzoek blijkt dat het tien à vijftien kuub drijfmest per hectare scheelt. De lichtere machines die je nodig hebt zijn op hun beurt goed voor de bodemstructuur.' Zonder de stengels, hebben de kolf en spil (MKS) volgens Van Laar voederwaarden waar geen krachtvoer tegen op kan. 'Tot wel 1.300 VEM en 640 gram zetmeel per kilo droge stof. De vraag is: welke voerstra-

De maïskolfplukmachine die Van Laar in Nederland importeerde, levert de koeien voer op met een hoge voederwaarde.

tegie hanteer je in de wintermaanden, als er geen vers gras voorhanden is? Daar willen we meer onderzoek naar doen. Zoals we ook willen uitvinden welke maïsrassen zich het beste lenen voor deze combinatie met vers gras voeren, die perfect aansluit bij de kringloopgedachte.'

Driejarig project

Daartoe heeft Van Laar een driejarig project opgetuigd, dat deels wordt gefinan-

cierd door de provincie Utrecht en de Europese Unie (POP3) en waar ook twee veehouders en DMS Advies bij zijn betrokken. 'We gaan er zeker mee door, al zit het door de derde droge zomer op rij niet mee. Veehouders staan niet te springen om met de maïskolfplukmachine aan de gang te gaan, na maanden waarin ze veel te weinig ruwvoer van het land hebben gehaald.'

Gedroogd gras goed alternatief voor krachtvoer

Veehouder Aleid Blitterswijk in Werkhoven voerde zijn koeien al steeds meer vers gras, maar ontdekte met dank aan veevoerspecialist Henri van Ittersum ook dat hooi dan wel gedroogd gras zeker op een extensief bedrijf een goed alternatief is voor krachtvoer. Een zogenaamde hooischuur 2.0 is nodig om het hooi qua voederwaarde en smakelijkheid zo dicht mogelijk in de buurt van vers gras te houden. 'Gedroogd gras is ook veel smakelijker dan kuilgras, met een veel hoger drogestofgehalte en beter behoud van suikers', aldus Aleid Blitterswijk.

In de CO₂-neutrale hooischuur 2.0 van Blitterswijk wordt het losse gras gedroogd met lucht die door de zon is verwarmd tot wel 60°C.

Blitterswijk reisde af naar Oostenrijk om te zien hoe de boeren er daar in slagen de voederwaarde van hooi zo hoog mogelijk te houden. 'Omdat eiwit in de groeipunten zit, maai ik het te drogen gras niet te lang', legt hij uit. 'Ik laat het een paar dagen besterven en haal het dan met de opraapwagen van het land. Daarbij mag het gras in de bak niet te veel worden samengeperst, want dat bemoeilijkt het droogproces in de schuur en vermindert de voederwaarde.' Met financiële ondersteuning van de provincie Utrecht en de Europese Unie, liet Blitterswijk een hooischuur 2.0 neerzetten. 'Het gras wordt in een dunne laag in de hooischuur gestort. Zo is er weinig druk nodig om er met ventilatoren warme lucht tot wel 60°C doorheen te blazen.' Als het droog genoeg is schuift hij die snede op een hoop en houdt ze gescheiden van de andere snedes. Voor 100 melkkoeien en het daarbij behorende jongvee heeft Aleid een schuur met een oppervlakte van ongeveer 1000 m² ter beschikking. De schuur is CO₂-neutraal, omdat de lucht in de ruimte tussen het dak en de zijwanden wordt verwarmd door de zon. De hete lucht wordt vervolgens door roosters in de vloer door het te drogen gras geblazen.'

Natuurlijke én gezonde melk

Volgens KCGG-adviseur Wim de Hoop komt gras dat op die manier is omgezet in hooi dicht in de buurt van dat van vers gras. 'De koeien vreten er hun pens vol mee en produceren melk die zowel natuurlijk als gezond is. Ten opzichte van gangbare melk en biologische melk zitten er veel meer CLA en een goede balans van de onverzadigde vetzuren omega-3 en omega-6 in, wat volgens onderzoekers positieve effecten op de gezondheid heeft.'

Nog veel te verbeteren

Blitterswijk is niet van plan om achterover te leunen. 'Er valt nog zoveel te innoveren en te verbeteren. De ureummeter staat nu in de keuken, maar eigenlijk wil ik 'm op de melkmachine hebben. Ook in de techniek en capaciteit om vers gras van het land te halen en te voeren zit nog veel rek.' De Hoop: 'Dat de koeien het qua productie en gezondheid heel goed doen op bijna alleen maar gras staat vast, maar we willen ook onderzoeken hoe we het rantsoen verder kunnen optimaliseren door kruiden toe te voegen aan het verse gras en het hooi. Uiteindelijk moet dat ook leiden tot een verbetering van de kaaskwaliteit.'

Gina van Elten (LTO Noord): 'Dit is de kans om vooruit te komen'

Landbouwnetwerk Regio Foodvalley kijkt naar mogelijkheden agrofoodsector

Sinds de start in 2017 speelt het Landbouwnetwerk Regio Foodvalley een belangrijke rol bij de transitie van de agrofoodsector in het gebied dat een groot deel van de provincies Gelderland en Utrecht beslaat. Namens de LTO Noord-afdeling Gelderse Vallei is Gina van Elten nauw betrokken bij het initiatief, dat voor een goede toekomst voor de landbouw in het gebied wil zorgen.

Vernoemd naar het landgoed waarop 25 partijen (zie kader) bijeenkwamen, leidde bezorgdheid over de toekomst van de agrofoodsector in de regio in 2017 tot het Manifest van Salentein. Hieruit is het Landbouwnetwerk Regio Foodvalley ontstaan. Een van de diensten die het Landbouwnetwerk biedt is het Agroloket. Binnen thema's als 'ruimte om te ondernemen', 'leefomgeving' en 'innovatie' kunnen agrariërs, loonwerkers en toeleveranciers hier informatie vinden over tal van trajecten, cursussen, workshops en masterclasses in de regio zoals 'Bodembiologie', 'Produceren in de korte keten' en 'de Agro Ondernemersscan'. Illustratief voor de complexiteit van veel thema's die door het Landbouwnetwerk Regio Foodvalley op de kaart zijn gezet, is volgens Van Elten de fijnstofproblematiek. 'Die kun je niet los zien van het verbod op kooikoppen oftewel de verbetering van het dierwelzijn. Dit is tekenend voor de spagaat waarin agrariërs soms belanden. Deze krachtenbundeling moet voor duurzame oplossingen zorgen.'

Proeftuinbedrijven

Uit de Regio Deal Foodvalley wordt ook 'Boer aan het Roer' gefinancierd. Boeren

en tuinders wordt gevraagd hun bedrijf beschikbaar te stellen als proeftuinbedrijf. De proeven bestrijken de volgende vijf thema's, 'bodem en waterkwaliteit', 'circulair veevoer', emissiereducerende maatregelen, 'sensing en monitoring' en 'verdienmodellen'. Uiteraard met de bedoeling om de komende jaren veelbelovende innovaties te testen of te demonstreren. 'De organisatie staat, dit is de kans om als agrarische ondernemers vooruit te komen', vindt Gina van Elten, pluimveehouder en vicevoorzitter van de LTO Noord-afdeling Gelderse Vallei. 'Voor het eind van het jaar gaan de eerste proeftuinbedrijven van start en kan de zoektocht naar haalbare en betaalbare technieken en toekomstbestendige verdienmodellen beginnen.'

Van Elten heeft het eigen bedrijf aangemeld als proeftuinbedrijf. Met haar man heeft Gina van Elten in Barneveld een pluimveebedrijf met 40.000 legkippen, die 16 ha aan vrije uitloopruimte tot hun beschikking hebben. 'Als referentiebedrijf om precies te zijn. Dat betekent dat we zelf geen gericht innovatief idee hebben, maar ons bedrijf wel beschikbaar stellen voor de controlegroep voor an-

Gina van Elten: 'Er liggen heel veel kansen, ook voor jonge agrarische ondernemers, maar dan moeten we niet afwachten maar zelf het heft in handen nemen.'

dere innovaties.' Agrarische bedrijven kunnen zich nog steeds aanmelden als proeftuinbedrijf!

Nieuwe verdienmodellen

Binnen 'Boer aan het Roer' worden naast de proeftuin ook cursussen georganiseerd. De financiering vanuit de Regio Deal loopt in 2024 af, maar Van Elten verwacht dat het Landbouwnetwerk Regio Foodvalley daarna blijft bestaan. Ze snapt dat boeren en tuinders soms door de bomen het bos niet zien.

Mede door de warme sanering van de varkenshouderij neemt het aantal bedrijven

in de Foodvalley-regio volgens Van Elten snel af. 'Dat neemt niet weg dat de agrarische sector ontzettend belangrijk is en blijft, als producent van gezond en betaalbaar voedsel en als beheerder van landschap, bodem en biodiversiteit. Er liggen heel veel kansen, ook voor jonge agrarische ondernemers, maar dan moeten we niet afwachten maar zelf het heft in handen nemen. Dat is precies wat het Landbouwnetwerk Regio Foodvalley beoogt: nieuw perspectief bieden voor bestaande en toekomstige agrarische bedrijven.'

Het succes van triple helix

De 25 partijen die met het Manifest van Salentein de basis legden voor het Landbouwnetwerk Regio Foodvalley, vertegenwoordigen het bedrijfsleven, het onderwijs en de overheid. In het verleden is gebleken dat deze 'triple helix' zorgt voor een bijzondere dynamiek, die bijdraagt aan nieuwe manieren van bedrijfs- en beleidsvoering en zorgt voor grotere innovativiteit.

www.boeraanhetroer.nl >> flyer

www.landbouwnetwerkregiofoodvalley.nl

Agroloket en 'Boer aan het Roer'

Op de site van het Landbouwnetwerk Regio Foodvalley is een overzicht te vinden van alle activiteiten en cursussen voor boeren en tuinders in de Foodvalley-regio. Een button op de startpagina verwijst naar het Agroloket, waar agrariërs terecht kunnen met vragen en waar ze zich kunnen opgeven voor de uiteenlopende activiteiten, waaronder die van 'Boer aan het Roer'. Meer info: www.landbouwnetwerkregiofoodvalley.nl.

'Boer aan het Roer' is voor de landbouw het uitvoeringsprogramma van de Regio Deal Foodvalley. Een belangrijk onderdeel is de 'proeftuin', die gaat bestaan uit zeventig bedrijven die gaan onderzoeken welke effecten innovaties, maatre-

gelen en concepten hebben op onder andere de productieresultaten, de diergezondheid, het dierwelzijn en de emissies. Bedrijven kunnen zich hier nog steeds voor aanmelden. Zowel de aangemelde innovaties als de bedrijven die zich hebben opgegeven worden beoordeeld door drie expertteams (Bodem en Water, Circulair veevoer en Emissiereductie) waarna een interdisciplinair team de definitieve keuzes maakt. 'De boer weer aan het roer in verbinding met de samenleving', licht voorzitter Fije Visscher van de LTO Noord-afdeling Gelderse Vallei op de site www.boeraanhetroer.nl de naam toe. 'Dat is de grote kans van de Regio Deal.'

De transitie versnellen

Het toekomstbestendig maken van landbouwbedrijven is thema 1 van de Regio Deal Foodvalley. Hierbij wordt gewerkt aan het terugdringen van de uitstoot van stikstof en andere schadelijke stoffen, het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen voor agrariërs en we het versterken van de verbinding tussen boeren en inwoners in het gebied. Dit zorgt voor meer biodiversiteit, beter drinkwater én beter voedsel. De Regio Deal Foodvalley is een meerjarige samenwerking tussen het Rijk en acht partijen uit de regio: Regio Foodvalley, Wageningen University & Research, Universiteit Utrecht, provincie Gelderland, provincie Utrecht, LTO Noord, VNO-NCW midden en Waterschap Vallei en Veluwe.

Veertig veehouders gaan grondwaterstand op bedrijf monitoren

Metten maakt boeren 'Wijzer op veen'

De veertig melkveehouders die meedoen aan het project 'Wijzer op veen', gaan op hun bedrijf de grondwaterstand meten. Namens het Kennis Transfer Centrum (KTC) Zegveld onderzoekt projectleider Yuri Egas samen met de veehouders hoe ze binnen hun bedrijfsvoering meer kunnen sturen op de gemeten grondwaterstanden.

In veenweidegebieden is de grondwaterstand een belangrijke factor, die onder andere van invloed is op de grasgroei, de draagkracht, broeikasgassen en bodemdaling. Begin dit jaar startte het Veenweiden Innovatiecentrum daarom het programma 'Boeren bij Hoog Water', dat duidelijk moet maken wat de (on)mogelijkheden zijn van boeren bij een waterpeil van 20 cm beneden het maaiveld. 'Zonder een idee te hebben van de grondwaterstand op het eigen bedrijf, zijn de meeste boeren in veenweidegebieden ervan overtuigd dat efficiënt en rendabel boeren onmogelijk is bij zo'n hoge grondwaterstand', vertelt coördinator Yuri Egas van KTC Zegveld. 'Of het waterpeil 30, 40 of 50 cm beneden het maaiveld is, heeft enorm veel invloed op bijna alle bedrijfsactiviteiten, van het beweiden tot het maaien en het uitrijden van mest. Door de grondwaterstand te meten, willen we boeren meer grip geven op en meer bewust maken van het belang van de grondwaterstand. Uiteraard met de bedoeling dat ze er ook naar gaan handelen, daarbij gecoacht door een adviseur van PPP-Agro Advies.'

Grotere bewustwording

Op alle Wijzer op veen-bedrijven worden in het najaar de peilbuizen in de grond

gestoken, waarna het meten van de grondwaterstanden kan beginnen. 'De mineralisatie in de bodem, het vrijkomen van CO₂, de kwantiteit en kwaliteit van het gras, de draagkracht... Het wordt allemaal deels bepaald door de grondwaterstand', weet Egas. 'Juist door op veertig bedrijven te meten, hopen we dat er lijnen zichtbaar worden waar we vuistregels aan kunnen ontlenen. 'Vanaf een waterpeil van x cm beneden het maaiveld kan ik het land op, om te maaien of te bemesten', bijvoorbeeld. Zo concreet en generiek zal het niet zijn, daarvoor zijn de verschillen in de bodem zelfs binnen een klein gebied al te groot, maar we hopen in ieder geval handvatten te bieden en de bewustwording te vergroten.'

Aangepaste start

Door de coronapandemie kende ook dit project (zie kader) een aangepaste start. De startbijeenkomst ging niet door en bij het delen en vergelijken van de data van KTC Zegveld en de veehouders kwam de nadruk nog meer op WhatsApp te liggen dan in het projectplan al was voorzien. Ondanks de data en onderzoeksresultaten, bleek afgelopen voorjaar dat veehouders vaak intuïtief te werk gaan. Egas: 'In het kader van het project zijn in het

Op de Wijzer op veen-bedrijven worden de peilbuizen in de grond gestoken, waarna het meten van de grondwaterstanden kan beginnen.

voorjaar bij alle deelnemers grasmonsters genomen, die een nauwkeurige indicatie gaven van het ruweiwitgehalte. Bij hun besluit om te gaan maaien hielden maar enkele veehouders rekening met de verzamelde data, terwijl het droog, bestendig weer was. 'Misschien had ik toch beter nog een week kunnen wachten', gaven sommigen toe tijdens de bijeenkomsten in de zomer waar we terugblikten op de start van het project. Door samen terug te kijken op het beslismoment en de doorslaggevendende factoren, in dit geval om te gaan maaien, hopen we dat veehouders in de toekomst minder intuïtief te werk gaan.'

Over het project

De melkveehouderij in veenweidegebieden klimaatneutraler en toekomstbestendiger maken. Dat is het doel van het project 'Wijzer op veen', waar het KTC Zegveld, PPP-Agro Advies, adviesbureau Jonge Honden en veertig veehouders bij betrokken zijn. KTC Zegveld deelt daarbij de wetenschappelijke inzichten op basis van onderzoek en de melkveehouders testen en monitoren deze inzichten in de praktijk. In vier studiegroepen wisselen zij vervolgens kennis en ervaring uit. 'Wijzer op veen' is zo opgetuigd dat de data en kennis die op het KTC worden verzameld en ontwikkeld, terecht komen bij de melkveehouders, uiteraard met de bedoeling dat ze er ook iets mee gaan doen.

Water langer vasthouden tegen droogte

De derde droge zomer op rij heeft de noodzaak nog eens benadrukt om water vast te houden op hoger gelegen zandgronden. Waterschap Vallei en Veluwe stelt daarom € 400.000 beschikbaar via de regeling 'Watersparen', die is bedoeld voor maatregelen die ertoe leiden dat water wordt vastgehouden in de bodem en 'de haarvaten van het watersysteem'. Dat er iets moet gebeuren, bleek eind september ook tijdens de afsluiting van het driejarige project 'Flexibel waterpeilbeheer in Utrecht-Oost'. Dat ging eind 2017 van start, op initiatief van veehouder Art Wol-

leswinkel in Renswoude die toen ook nog niet kon bevroeden dat er drie droge tot extreem droge zomers op rij zouden volgen. Met behulp van enkele stuwijtjes slaagde de veehouder Art Wolleswinkel er net als collega Jan van der Wind in om water langer vast te houden in het gebied. Dat kan voor meer veehouders een oplossing zijn, maar bij de afsluiting van het project waren onder andere de Utrechtse gedeputeerde Hanke Bruins Slot en dijkgraaf Tanja Klip van Waterschap Vallei en Veluwe het met de deelnemers van het project eens dat je er niet bent met alleen stuwijtjes. Ver-

hoging van het organischestofgehalte en peilen in hoofdwatergangen aanpassen door waterschap zijn ook van belang. 'Klimaatadaptief waterbeheer' komt neer op maatwerk per gebied dan wel polder in plaats van per perceel, waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften van alle grondeigenaren en functies. Tegelijkertijd is meer samenwerking nodig tussen provincie, waterschappen, boeren en natuurbeheerders. Zowel de gedeputeerde als de dijkgraaf benadrukte dat het onderwerp hoog op de agenda staat, wat de komende jaren moet resulteren in meer initiatieven, experimenten en projecten om droogteproblemen tegen te gaan.'

De aanwezigen bij de afsluitende bijeenkomst van Flexibel waterpeilbeheer in Utrecht-Oost bij een van de stuwen. Op de voorgrond de melkveehouders Jan van der Wind en Art Wolleswinkel. Daarachter van links naar rechts vanuit Waterschap Vallei en Veluwe: Arjan Verboom, Frans ter Maten, Tanja Klip, Patrick Gaynor en Bert van Vreeswijk, vervolgens Johan Kranenburg (K&G advies), Karl Blokland (Waterschap Vallei en Veluwe) en Jouke Rozema (Aequator). Gedeputeerde Hanke Bruins Slot ontbreekt op de foto.

Regeling Watersparen

Waterschap Vallei en Veluwe stelt € 400.000 beschikbaar voor maatregelen die een bijdrage leveren aan het tegengaan van verdroging, het vasthouden van water bevorderen en/of water toevoegen aan de grondwatervoorraad. Grondeigenaren kunnen een innovatief idee aandragen of kiezen voor een van de effectieve maatregelen die het waterschap zelf heeft ontwikkeld. Als een voorgestelde maatregel wordt gehonoreerd, kan deze tot een maximum van € 10.000 volledig worden vergoed. Meer informatie: www.vallei-veluwe.nl/actueel/actuele-thema/watersparen/

Cursussen en workshops: 'Nieuwe Verdienmodellen' en 'Producersen in de Korte Keten'

Onder de vlag van 'Boer aan het Roer' worden cursussen en workshops aangeboden. In het najaar 2020 zijn twee cursussen met betrekking tot bedrijfsontwikkeling aangeboden. Een over nieuwe verdienmodellen en een over produceren in de korte keten.

Tijdens de gratis introductieworkshop Nieuwe Verdienmodellen werd gedurende een dagdeel ingegaan op de waarden die gerealiseerd worden met een agrarisch bedrijf. Wat is voor klanten voor belangrijk en welke afzetkanalen zijn mogelijk? Welke partijen kunnen betrokken worden? De workshop was gericht op agrariërs, erfbetreders, beleidsmakers en andere belangstellenden. Een deelnemer geeft aan: 'We zijn op zoek naar het haakje om klanten te binden. Maar we verkopen geen vlees met een verhaal, we verkopen gewoon vlees. Het verhaal daarachter is

echter belangrijk om mensen te binden, maar het is heel erg zoeken.'

De Masterclass Producersen in de Korte Keten is een serie van minimaal zes bijeenkomsten van elke een dagdeel. Aan deelnemers werd gevraagd een voorwerp mee te nemen. Een van de deelnemers nam een kistje aardappelen mee: 'Iedere aardappel heeft een andere vorm, maar ze komen uit dezelfde grond. Zo is het ook bij ons als gezinsbedrijf: we hebben dezelfde wortels, maar zijn wel allemaal verschillend en hebben andere wensen. Via de Masterclass wil ik leren hier richting aan te geven.'

De kosten voor de masterclass zijn € 500 per deelnemend bedrijf. Deze bijeenkomsten vinden plaats op verschillende locaties. Deze activiteit loopt nog, dus je kunt hier nog aan deelnemen.

Kijk voor meer informatie naar www.boeraanhetroer.nl

POP3 in 2021

Het POP3 loopt eind dit jaar af, maar de opvolger - het GLB/NSP - is nog niet gereed op 1 januari 2021. Onder meer door de onderhandelingen over de EU-begroting en de Brexit is dit nieuwe programma uitgesteld tot 2023. In de tussentijd wordt het huidige POP3 feitelijk verlengd. Komend jaar staat een aantal openstellingen op het gebied van productieve investeringen, Jonge Landbouwersregeling en kennisverspreiding gepland. Ook de LEADER-programma's voor Utrecht Oost en Weidse Veenweiden en LEADER Vijfheerenlanden worden verlengd. Houd de website van de provincie Utrecht en de LaMi-nieuwsbrief in de gaten voor actuele informatie over het POP3 en openstellingen in de transitieperiode.

Ontvang je de LaMi nieuwsbrief nog niet, geef dan je e-mail door via www.lami.nl/contact.

Webinar 'Doorontwikkeling Kringlooplandbouw'

Het project 'POP3 Doorontwikkeling Kringlooplandbouw Utrecht-Oost' staat na een looptijd van drie jaar op het punt van afronding. Tijd om de geleerde lessen en conclusies met jullie te delen! Binnen het project is samen met tien melkveehouders verspreid over Utrecht-Oost gekeken welke inzet er per bedrijf nodig is om aan alle sectordoelstellingen te voldoen en specifiek hoe kringlopen verder gesloten kunnen worden.

De selectie van bedrijven was divers: van gangbaar tot biologisch, intensief tot grondgebonden en van boerend op

klei- tot zandgrond. Gelijk aan deze diversiteit verschillen ook vaak de uitdagingen voor de toekomst per bedrijf. Van het verkrijgen van meer eiwit van eigen land tot het verlagen van broeikasgasemissies. Binnen het project is daarom op basis van bedrijfsdata en een set aan experimenten voor iedere boer een optimale strategie bepaald om zich te ontwikkelen richting kringlooplandbouw. Tijdens de digitale eindbijeenkomst (webinar) willen we deze kennis graag met jullie delen. Voor de exacte datum en aanmelden zie: www.lami.nl/nieuws

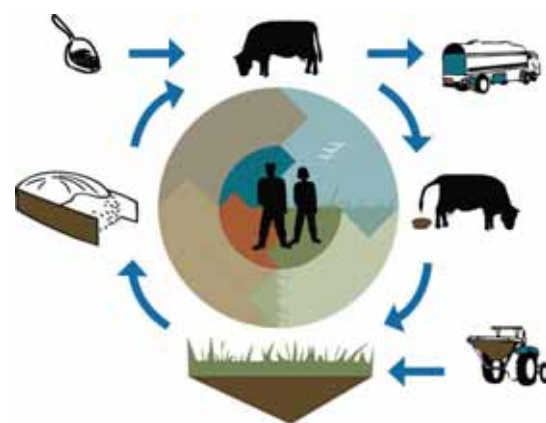
Uniek aanbod: kosteloze coaching & begeleiding voor Utrechtse agrariërs

Wil je een onafhankelijk klankbord om te sparren over je (familie)bedrijf, de huidige ontwikkelingen en de toekomst van jou én jouw bedrijf of locatie? Laat je dan coachen en begeleiden door een plattelandscoach. De plattelandscoaches zijn onafhankelijk, kennen de boerenpraktijk en hebben hart voor de toekomst van het Utrechtse platteland. Ze nemen graag de tijd om met jou, eventueel samen met gezinsleden, thuis aan de keukentafel in gesprek te gaan; over datgene wat je bezighoudt. Dit kan gaan over zaken die op jou, jouw gezin én jouw bedrijf betrekking hebben. In deze tijd komt er veel op je af en sta je als agrariër voor de nodige keuzes. Denk bijvoorbeeld aan de ontwikkeling op het gebied van kringloop- of natuurinclusieve landbouw. En hoe zie jij de toekomst van je bedrijf, zodanig dat het bij jou past? Welke investeringen wil en kun je doen in je bedrijf?

Heb je nog asbest in oude stallen zitten waar je van af moet? Wellicht sta je voor een bedrijfsoverdracht of bedrijfsovername? Of misschien wil je jezelf verder ontwikkelen om nog steviger in je schoenen te staan?

Welke behoefte je ook hebt, wil je een coach of een sparringpartner, we nodigen jou als Utrechtse agrariër of erfgenaam van harte uit om ook gebruik te maken van de coaching en begeleiding door de plattelandscoaches.

Geïnteresseerd? Kijk op lami.nl/plattelandscoach of bel het Agroloket 088-8886633. Het aanbod om gebruik te maken van de onafhankelijke plattelandscoaches komt voort uit een samenwerking van provincie met gemeenten, landbouworganisaties, agrarische collectieven, Landbouwnetwerk Regio Foodvalley, Gebiedscommissie Utrecht-West, het landbouwbedrijfsleven en wordt mogelijk gemaakt door de provincie Utrecht.

Colofon

Aanjager is een uitgave van provincie Utrecht. Onder de noemer LaMi communiceert de provincie over duurzame landbouw in Utrecht. Meer informatie vindt u op www.lami.nl. Ontvangt u de *Aanjager* liever per e-mail? Geef dan uw e-mailadres door.

Redactie

Jos Geenen, Cees de Geus, Ton van Schie, Dorien Schöttelndreier, Jolande Schuurman.

Eindredactie

Regelwerk, Loppersum

Vormgeving

Heijdens Karwei, Amsterdam

Productie

Roodbont Publishers B.V.

Contactpersoon

Dorien Schöttelndreier
dorien.schottelndreier@provincie-utrecht.nl